ETNOGRAFICZNA MAPA GMINY SĘPÓLNO KRAJEŃSKIE

KOMIEROWO

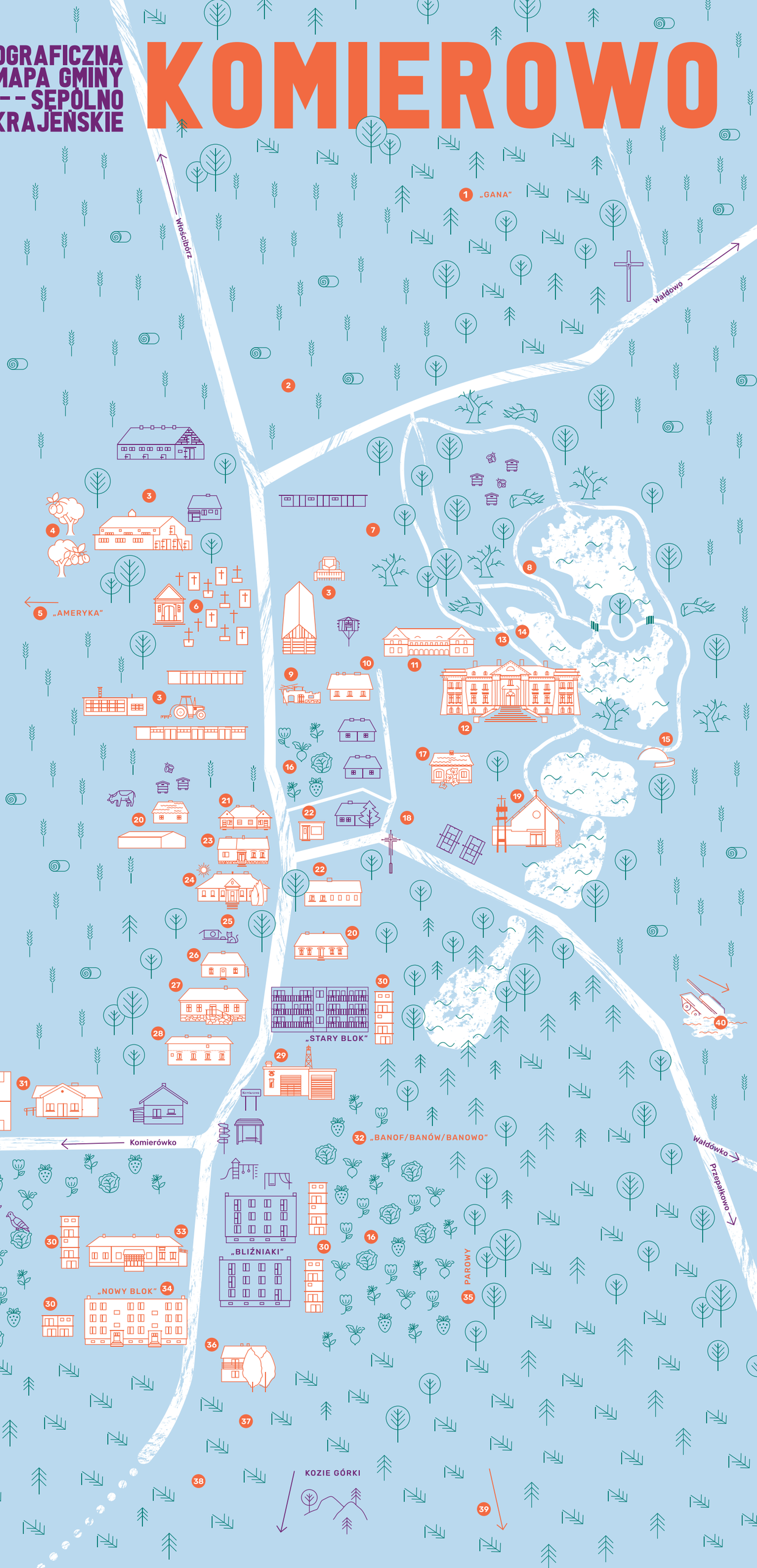

1. „Gana"
Część wsi nazwana tak od nazwiska gospodarującej tam rodziny, brzmiącego Gano. Dziś po domu Ganów zostały tylko zarastające fundamenty.

2. Kople
Łąka na tzw. koplach przez lata służyła mieszkańcom jako boisko i miejsce rekreacji. Przed II wojną światową mały dziedzic Andrzej Komierowski bawił się tam ze swoimi kucykami. Po powstaniu PGR-u oprócz sportowej łąka pełniła też funkcję gospodarczą: wypasano na niej hodowane we wsi cielaki.

3. Budynki gospodarcze majątku / PGR-u
Po II wojnie światowej we wsi powstało Państwowe Gospodarstwo Rolne, które zajęło budynki znacjonalizowanego majątku Komierowskich. Przez lata było rozbudowywane. Oprócz obór, cielętników, kurników czy stodoły działały tu m.in. kuźnia, stolarnia, remiza OSP, stacja paliw, zakład mechanizacyjny, garaże i magazyny. Istniało też przyzakładowe przedszkole. W PGR-ze zatrudnionych było większość mieszkańców Komierowa, a jego zamknięcie w l. 90. spowodowało olbrzymie zmiany w funkcjonowaniu wsi.

4. Mirabelki
Gdy w pałacu działała stołówka, pracownicy PGR-u do smacznych i niedrogich obiadów często dostawali kompot mirabelkowy. Mirabelki rosną tu do dziś.

5. „Ameryka"
Część wsi i otaczającego ją od zachodu lasu, gdzie zgodnie z opowieściami mieszkańców dawniej żywicowano drzewa. Żywicę zbierano do wkopanych w ziemię beczek. Podobno w części z nich ukrywano nielegalnie wytwarzany bimber. Nazwa powstała poprzez skojarzenie z prohibicją w USA.

6. Cmentarz i kaplica
Dziś to jedyny cmentarz we wsi. Dwa groby są oznaczone jako miejsce pochówku ofiar wojny, ale z pewnością ofiar było więcej. Zginął m.in. żołnierz, który przyjechał z Bielska-Białej na rowerze. Po wojnie, nim postawiono obecny kościół, msze i lekcje religii odbywały się w kaplicy cmentarnej z 1911 r.

7. Miejsce po gorzelni

8. Park przypałacowy
Powstał w XIX w. jako park krajobrazowy w stylu angielskim. Opis z 1889 r.: *wznosił się poważny dwór Komierowski, po za którym znów dęby odwieczne z parku (...) swe rosochate konary wynurzały.* W 2017 r. nawałnica zniszczyła tu 700 drzew. W PRL-u i później komierowianie uczyli się pływać w parkowych stawach, łowili ryby, jeździli na łyżwach. Pod ziemią, za niegdysiejszą lodownią, są tunele. Niektórzy twierdzą, że prowadzą aż do kościoła w Wałdowie.

9. Dawna kuźnia, pierwsza remiza OSP

10. Dawne przedszkole PGR-u

11. Oficyna (dawne stajnie)

12. Pałac
Wedle legend ród Komierowskich pochodzi od rycerza Bossuty, przybyłego do Polski w 965 r. w orszaku czeskiej księżniczki Dobrawy. Pierwszą znaną siedzibę rodu zniszczono w potopie szwedzkim. Pałac kilka razy rozbudowywano. W czasie II wojny światowej właściciel Tomasz Komierowski został zabity, a w pałacu zamieszkali Niemcy zarządzający obozem pracy. Więziono tu Polaków, Żydów i jeńców z ZSRR. 4 września 1939 r. pałac odwiedził Hitler. Po wojnie działało tu m.in. więzienie (skazani z niskimi wyrokami z Koronowa pracowali na roli; przed pałacem stały betonowe słupy z drutem kolczastym). Pałac służył też na potrzeby PGR-u (były tu mieszkania i kawiarnia Zacisze; odbywały się koncerty i pokazy filmowe). Na przełomie l. 70. i 80. organizowano międzynarodowe plenery malarskie, a w l. 80. i 90. „wczasy w siodle" dla dzieci. Za PRL-u budynek był remontowany, położono m.in. miedziany dach. W 1997 r. pałac odkupili Komierowscy. W 2019 r., po generalnym remoncie, otworzyli w pałacu nowoczesny hotel i restaurację. Dziś komierowianie odwiedzają park (np. w czasie koncertów muzyki klasycznej) i hotelową restaurację.

13. Dawna lodownia

14. Miejsce po pustym drzewie
Jedno z ulubionych miejsc komierowskich dzieci. Pusty w środku dąb pobudzał wyobraźnię i zachęcał do zabaw. Niestety nie przetrwał nawałnicy z 2017 r.

15. Górka Zakochanych – miejsce po amfiteatrze
Przed II wojną światową w tym miejscu stał tzw. grzybek – altanka, w której rodzina Komierowskich biesiadowała na powietrzu. W l. 80. zbudowano amfiteatr ze sceną i trzema rzędami ławek. Powstałe wzniesienie służyło również jako znane w okolicy miejsce schadzek zakochanych.

16. Działki
Po powstaniu PGR-u każdy pracownik wraz z mieszkaniem otrzymywał 5-arową działkę, którą mógł zagospodarować wedle uznania. Początkowo uprawiano tam głównie owoce i warzywa, dziś działki służą także jako miejsce wypoczynku. Na jednej z nich znajduje się również wyjątkowa hodowla gołębi.

17. Domek ogrodnika z 1919 r.
Przed wojną mieszkał tu kamerdyner. Po wojnie był to dom mieszkalny, potem klubokawiarnia. Bywali tam pracownicy PGR-u i dzieci: czytywano gazety i książki, grano w szachy. *Nawet były czasami wizyty z Filharmonii Pomorskiej. Pamiętam, że pierwszy raz widziałam, jak na ksylofonie pan grał.* Wieczorami były potańcówki. Krótko działało tu także przedszkole. W l. 90. otwarto klub dyskotekowy „U Atoma". Dziś stoi pusty.

18. Miejsce po czworaku
W czasach funkcjonowania majątku Komierowskich większość ich pracowników mieszkała w prostych domach wielorodzinnych, tzw. czworakach. Stojący w tym miejscu budynek przetrwał wojnę i nacjonalizację gospodarstwa, w PGR-ze mieścił się w nim m.in. punkt medyczny.

19. Kościół
Obecny kościół zbudowało społeczeństwo Komierowa i Przepałkowa – głosi tablica pamiątkowa. Zbudowano go w połowie l. 80. w czynie społecznym. Pierwszy kościół miał tu istnieć już w XIII w. Kolejny spalili Szwedzi. Odbudowany po potopie szwedzkim przetrwał do 1945 r. W podziemiach i wokół niego znajdowały się groby. W czasie wojny Niemcy urządzili w kościele magazyn odzieży, broni i amunicji. By zapasy nie wpadły w ręce Rosjan, wysadzili go w powietrze. Ponoć cały uniósł się najpierw nad ziemię, a dopiero potem runął. Paliło się tydzień. Guziki czy naboje znajdowano tu później latami.

20. Prywatne gospodarstwo rolne

21. Dawny dom mieszkalny
Mieszkańcy mówią na ten opuszczony budynek „ostrzelany dom". Na jego ścianach można dostrzec ślady po kulach z II wojny światowej. Prawdopodobnie odbywały się tu nazistowskie egzekucje.

22. Dawny sklep

23. Dom mieszkalny z 1899 r.

24. Dom mieszkalny z 1920 r.
Budynek w stylu dworkowym wybudowany w czasach intensywnego rozwoju Komierowa. Prawdopodobnie mieszkali tu wyżsi funkcją pracownicy majątku (np. ekonom). Gdy gospodarstwo znacjonalizowano, dom został podzielony i przeznaczony dla 3 rodzin pracowników PGR-u. Podział utrzymuje się do dziś.

25. Miejsce po prywatnym gospodarstwie
W Komierowie jest tylko kilka prywatnych gospodarstw. Dawniej też tak było. W tym miejscu swoje gospodarstwo miał przed wojną jeden z nielicznych we wsi Niemców. Dziś bawią się tu dzieci, to tu zbudowały dom dla kotka zwanego Skarpetką.

26. Dom krawca Cichego i jego żony
Mieszkał tu znakomity krawiec Franciszek (Franz) Cichy i jego żona Ida, Niemka, która wedle krążących opowieści w czasie II wojny światowej pomagała Polakom. Miała uratować przed rozstrzelaniem całą wieś stojącą pod „ścianą śmierci". Według innej opowieści 2 osoby zginęły po tym, jak zimą 1945 r. świętowały wycofanie się Niemców, którzy niespodziewanie wrócili. Trzecią zagrożoną wtedy śmiercią osobę ocaliła Ida Cicha. W rocznicę tych wydarzeń, 2 lutego, nad Komierowem ponoć zawsze świeci słońce. Krawca Cichego pochowano na miejscowym cmentarzu, a jego żonę na cmentarzu ewangelickim w Sępólnie Krajeńskim.

27. Dawna szkoła
Pochodząca z 1863 r. szkoła jest jednym z najstarszych budynków we wsi. Funkcję edukacyjną pełniła do połowy XX w., później znajdował się tu m.in. sklep, planowana była również harcówka. Dziś jest to budynek mieszkalny.

28. Dawna świetlica
Do początku XXI w. oprócz świetlicy mieścił się tu punkt przedszkolny, zlikwidowany wraz z malejącą liczbą dzieci we wsi. Dziś częściowo opuszczony budynek (w części znajdują się mieszkania) czeka na zagospodarowanie.

29. Ochotnicza Straż Pożarna
Założone w 1948 r. OSP mieściło się dawniej na terenie PGR. Strażacy często wspominają wichurę z 11 sierpnia 2017 r. Był to trudny czas (60 wyjazdów na akcje w 2 tygodnie, konieczność korzystania z prywatnego paliwa i sprzętu), ale też moment solidarności (mieszkańcy przynosili zmęczonym strażakom kanapki, ciasto, kawę), a długofalowo – impuls do rozwoju OSP, czego ostatnim przejawem jest nowy wóz „Janek".

30. Chlewiki
Za chlewikami była taka łąka, aż tam pod las bielutko było. Kaczki, gęsi, wszystko było. Kury, świnie, króliki, nutrie – kiedyś hodowano tu zwierzęta. Dziś chlewiki to składziki i garaże.

31. Świetlica wiejska i boisko sportowe
Budynek z 2017 r. Spotykają się tu m.in. KGW, OSP, dzieci. Organizuje się tutaj urodziny czy rocznice ślubu. Obok, z myślą o dziś już nieistniejącej drużynie piłkarskiej Taxus Komierowo, powstało boisko.

32. „Banof/Banów/Banowo"
Nazwa części wsi. Mieszkano „na Banowie/na Banofie". Zapewne od niem. Bahnhof – „dworzec kolejowy". Być może to echa działań modernizacyjnych Romana Komierowskiego (1846–1924) – inwestował w budowę kolejki wąskotorowej koło Nieżychowa. Może i z Komierowem wiązano podobne nadzieje? Zostałaby po nich nazwa, której pochodzenie zatarło się w społecznej pamięci, przez co zaczęły powstawać kolejne określenia: „Bałwanów" i „Bocianowo".

33. Barak mieszkalny (dawna owczarnia)

34. „Nowy Blok"
Najnowszy (wybudowany w l. 80.) z 4 istniejących w Komierowie bloków, w których mieszkania otrzymywali zatrudniani w PGR-ze pracownicy. Wraz z „Bliźniakami" (z l. 70.) i „Starym Blokiem" (z l. 60.) jest domem dla większości mieszkańców wsi.

35. Parowy
Wąwozy w lesie. *To była nasza Energylandia!* – wspomina się ogniska, łażenie po drzewach, szałasy czy gry w „5 cegieł" i w „kozła". Gdy sołtysem był Medard Socha, powstał tam mostek. Już w opisie wycieczki leśników z 1889 r. widać zachwyt nad: *parowem do 35 metrów głębokim, porosłym odwieczną grabiną i olszyną, u której stóp wije się strumyk, w pogańskich jeszcze czasach Dzuk zwany.*

36. Dawna leśniczówka

37. Miejsce po cmentarzu ewangelickim
Był tu niewielki cmentarz ewangelicki, otoczony ogrodzeniem z kutego żelaza z ozdobami w kształcie liści. Do II wojny wieś zamieszkiwali w większości Polacy-katolicy, ale żyli tu też nieliczni ewangelicy i Niemcy.

38. Las
Otaczający wieś od zachodu las powoli odrasta. Mieszkańcy wspominają ten, którego już nie ma, i nawałnicę z 2017 r.:
Wszyscy wiedzieli, że będzie burza, ale nikt nie myślał, że w takiej skali. Okna aż [się] cofnęły i woda się wlewała przez uszczelkę do domu. Jęk, tak jakby tabun koni. Dzwonię do niego: – Ojciec, co tam się stało? – No nic, synek, tu nie ma lasu. – Jak nie ma lasu? – No, było i nie ma nic.
Nikt wtedy w Komierowie nie zginął ani nie został ranny. Stary las przyjął na siebie wiatr i uratował wieś.

39. Szkoła w Przepałkowie
Od kilkudziesięciu lat komierowskie dzieci chodzą do szkoły w Przepałkowie. Mieszkańcy opowiadają, że w czasach, gdy nie jeździł szkolny autobus, drogę na lekcje pokonywano pieszo, niezależnie od pogody. Trasę skracano ścieżką przez las i parowy.

40. Miejsce wydobycia czołgu
Przez wiele lat namacalnym świadectwem II wojny światowej był we wsi niemiecki czołg zatopiony w bagnie pomiędzy Komierowem i Przepałkowem. Jedna z mieszkanek wspomina: *Pamiętam, babcia opowiadała, że to była zima, luty i te czołgi jechały (...) na Sępólno (...) rzeką Sępolenką i się lód załamał. I te czołgi po prostu zostały zatopione, wciągnięte przez bagna.* Wydobyty w 1997 r. czołg dziś znajduje się na ekspozycji w muzeum w Skarżysku-Kamiennej.

KOMIEROWO

ETNOGRAFICZNA MAPA GMINY SĘPOLNO KRAJEŃSKIE

Dowiedz się więcej, zajrzyj na:
www.mapa.etnograficzna.pl

Wydanie I, 2024, Warszawa, Komierowo
ISBN 978-83-970211-2-9

Ten utwór jest na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa-Na tych samych warunkach 3.0 Polska.Tekst licencji można znaleźć pod adresem: http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/pl/ lub uzyskać drogą korespondencyjną od: Creative Commons, PO Box 1866, Mountain View, CA, 94042, USA.

Organizatorzy:
Stowarzyszenie Pracownia Etnograficzna
CKiS

Finansowanie:
Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego
Narodowe Centrum Kultury
Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach programu Narodowego Centrum Kultury EtnoPolska. Edycja 2024

Patronaty:
e-krajna.pl
Witryna Wiejska
Krajna
Krajeńskie

Stowarzyszenie „Pracownia Etnograficzna" im. Witolda Dynowskiego
Warecka 4/6 00-040 Warszawa
www.etnograficzna.pl, pracownia@etnograficzna.pl

Komierowo

Komierowo to niewielka, licząca około 300 mieszkańców wieś położona na wschód od Sępólna Krajeńskiego. Jej nazwa wywodzi się zapewne od starosłowiańskiego wyrazu „chomor" oznaczającego „zarośla, krzaki" (najprawdopodobniej rosła tu gęsta, trudno dostępna puszcza). Od nazwy miejscowości pochodzi z kolei nazwisko „Komierowski". Nosi je rodzina szlachecka, która mieszkała w Komierowie od stuleci (a wedle legend nawet od ponad tysiąclecia – Komierowscy mieliby pochodzić od czeskiego rycerza Bossuty przybyłego tu za czasów Mieszka I w orszaku księżniczki Dobrawy). Pierwsze źródła historyczne, w których wymienia się Komierowo, pochodzą z końca XIV w. Wieś nie raz musiała mierzyć się z niszczycielskimi siłami (zarówno historii, jak i natury). W XVII w. zagrożeniem byli Szwedzi, którzy spalili tu m.in. dwór i kościół (pierwsza świątynia istniała w Komierowie być może już w XIII w.). Nie poddawano się jednak, wieś odbudowywano i modernizowano. Duże zmiany zaszły na przełomie XIX i XX w. dzięki nowoczesnej wizji wybitnego przedstawiciela rodu, Romana Komierowskiego.

Komierowscy stracili majątek ziemski w wyniku II wojny światowej. Po jej zakończeniu został znacjonalizowany. Na jego terenie przez wiele dekad istniał PGR, doskonale pamiętany przez dzisiejszych mieszkańców wsi. Komierowianie potrafią jednak sięgnąć pamięcią i w dalszą przeszłość. Dzięki ich opowieściom udało się zaznaczyć na mapie między innymi miejsce, gdzie niegdyś znajdował się cmentarz ewangelicki. Wielusetletnie drzewa w przypałacowym parku, Górka Zakochanych, „Ameryka"... – to wszystko skrywa Komierowo. Co jeszcze? Sprawdźcie sami!

Zapraszamy Cię do zabawy, dzięki której lepiej poznasz Komierowo.

W realizacji zadań przydadzą się informacje zawarte po drugiej stronie mapy oraz uważne rozglądanie się wokół siebie podczas spaceru po miejscowości.

Czasem warto też poprosić o pomoc mieszkańców.

Do dzieła!

1.

Odnajdź w przestrzeni wsi i wskaż, gdzie mieszczą się obiekty z poniższych zdjęć.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2.

Znajdź na mapie punkt nr 36. Odczytaj i zapisz, co się w nim dawniej znajdowało. Następnie odnajdź ten punkt w terenie i zapisz, co znajduje się tam obecnie.

DAWNIEJ: .....

OBECNIE: .....

3.

Józef Komierowski (1726–1813) tak dbał o wychowanie swoich dzieci, że aż napisał dla nich traktat moralizatorski *Ojciec do swoich dzieci*. Co chciał im przekazać? Sprawdź. Połącz cytaty z tematami, które poruszał, a potem zastanów się, z którymi z tych rad się zgadzasz.

1. Sława i chwała może rozszerzyć życia granice, czego uczynić czas i natura nie może.
2. Idźcie torem cnotliwej sprawiedliwości, postępujcie śladami ojców waszych i zawierzajcie ich przewodnictwu więcej niż obcych myśli wyskokom zdrową i niewinną młodość trującym.
3. Wiem ja, że miasta stołeczne są ludniejsze niż wsie zgromadzenia siedliskiem, lecz jak wsie są siedliskiem oszczędności pokoju i cnoty, tak wielkie miasta są siedliskiem zbytku, zgiełku i rozpusty (...) Wiem oraz, że i tych wielkich miast mieszkańcy wzdychają do wiejskich rozkoszy, dokupują się nawet drogo ich tylko obrazu, ja zaś istotę onych darmo mam tu.
4. W wydatkach waszych stosujcie się do zdania Katona: *Kupujcie nie to, co potrzebujecie, ale bez czego obejść się nie możecie. Czego zaś nie potrzebujecie, choćbyście za grosz kupili, marnotractwem będzie.*
5. Biada tym, co mogą, a nie chcą sprawiedliwości czynić i uciemiężonych od przemocy bronić!

A. Najlepszym wzorem do naśladowania będą dla nas rodzice.
B. Warto stawiać przed sobą ambitne cele, bo jeśli zostaniemy sławni, ludzie będą o nas pamiętać nawet po naszej śmierci.
C. Nie warto kupować zbyt wielu rzeczy, powinno nam wystarczać to, co absolutnie konieczne.
D. Wieś jest fajniejsza niż miasto.
E. Należy być sprawiedliwym i bronić słabszych.

4.

Rozwiąż krzyżówkę o Komierowie.

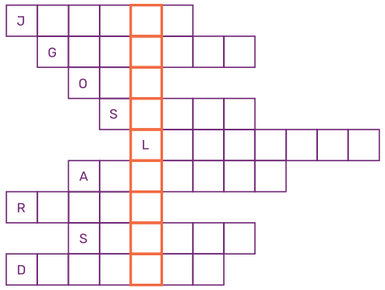

Pytania:

1. Strażacy jeżdżą wozem, który nazywa się Janek. Od jakiego imienia może być to zdrobnienie?
2. Latają nad Komierowem
3. Jeździ do pożarów w Komierowie
4. Nazwisko pierwszego po 1989 r. sołtysa Komierowa
5. Dawniej: miejsce przechowywania lodu
6. Kontynent i część Komierowa
7. ... Komierowski, rozbudował i unowocześnił Komierowo
8. Budynek z 1863 r., dawna...
9. Żona Mieszka I

5.

Wichura pomieszała kawałki pewnej legendy dotyczącej Komierowa. Uporządkuj je tak, by na powrót tworzyły całą historię:

.....

„Okropnie boli mnie brzuch, potrzebuję ziół. Proszę, nazrywaj ich dla mnie". Rycerz gotów by był nawet ze smokiem bój stoczyć, więc oczywiście się zgodził. Las rósł tam wielki. Pachniało mchem, grzybnią i czymś dzikim, zwierzęcym. Bossuta nie bał się jednak wcale. Znalazł potrzebne zioła i już miał wracać, gdy usłyszał rozpaczliwe wołanie.

.....

Tysiąc lat temu żył sobie władca Polan, Mieszko. By wzmocnić swą władzę, potrzebował jednego: chrześcijaństwa. I dlatego zamierzał się ochrzcić. Przydałaby mu się też żona chrześcijanka. Na szczęście w Czechach mieszkała odpowiednia kandydatka, księżniczka Dobrawa. Ale Czechy były daleko od Mieszkowego Gniezna... Jak zorganizować taką wielką podróż?

.....

To wołał uwięziony krasnoludek, który siedział wysoko, wysoko na gałęzi olbrzymiego dębu rosnącego na ciennej polanie. Biedaczysko kryło się tam przed pazurami i zębami stojącego na tylnych łapach, wściekłego niedźwiedzia. Bossuta natychmiast ruszył krasnoludkowi z pomocą, rycerz musi przecież pomagać słabszym! Kilka zamachów mieczem i przestraszony niedźwiedź umknął w zarośla. Ubradowany, wdzięczny stworek dał rycerzowi w nagrodę magiczny żołądź.

6.

Znajdź na cmentarzu starą kaplicę. Dorysuj jej brakujące elementy.

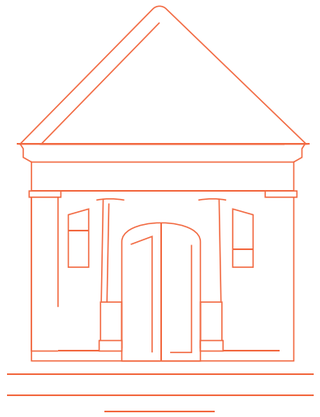

7.

Odnajdź miejsce, w którym zrobiono poniższe zdjęcie.

.....

.....

Jedno było pewne: księżniczka nie mogła pokonać całej tej drogi sama. Wyruszyła więc z orszakiem, w którym znalazł się pewien dzielny rycerz, co zwał się Sobiesław Bossuta. Pewnego dnia, gdy stanęli koło dębowego boru, księżniczka Dobrawa poprosiła Sobiesława o pomoc:

.....

„Ten żołądź odmieni twoje życie! Spadł ze złotego dębu. Tylko raz na jedenaście wieków drzewo to rodzi taki skarb. Złoty żołądź spełni wszystkie twoje życzenia, tylko pamiętaj, nie może dotknąć ziemi! Od razu puściłby korzenie, a następny taki żołądź spadłby z drzewa za ponad tysiąc lat!" Krasnoludek nie zmyślał, żołądź faktycznie spełniał życzenia. Gdy tylko Bossuta o to poprosił, księżniczkę przestał męczyć ból brzucha. Zioła, które przyniósł jej z lasu, okazały się niepotrzebne, ale Dobrawa z wdzięczności za chęć pomocy przekonała potem Mieszka, by obdarował Bossutę ziemią. Tak Sobiesław Bossuta dostał Komierowo i przyjął nazwisko „Komierowski". I żył długo i szczęśliwie... ale po pewnym czasie niechcący upuścił krasnoludkowy dar na ziemię. I wyrósł dąb. I minęło tysiąc lat. I może teraz, gdy bajka już skończona, Wasza kolej, drodzy czytelnicy, by poszukać pod dębami skarbu?

(źródło parafrazy: M. Niemczycki, *O złym hetmanie i zatopionym zamku oraz inne baśnie Sępólna Krajeńskiego*, Sępólno Krajeńskie 2010)

8.

Czy wiesz, do czego służy to urządzenie i gdzie zostało zrobione zdjęcie?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

9.

Członkowie rodu Komierowskich mieli swoją sylwę, czyli rękopiśmienną księgę z zapiskami dotyczącymi bardzo wielu tematów. Notowano w kilku językach: po polsku, po łacinie, po francusku i po niemiecku. Omawiano genealogię rodu i wydarzenia historyczne, ale zamieszczano tam też utwory literackie, porady gospodarcze i przepisy kulinarne. W częściach zatytułowanych *Sekreta różne* oraz *Apteczka domowa, w której podają się sposoby robienia lekarstw na różne ludzkie bydlęce choroby, tudzież informacje robienia rozmaitych balsamów, także preskrypcje różnych ziół, robienia wódek, konfitur, ulepków, zaprawiania potraw osobliwszych etc. etc. Założona R. P. 1752* znajdują się przepisy zapisane w sylwie w XVIII w. przypuszczalnie przez Franciszka Komierowskiego. Która wersja przepisów się tam pojawiła? Podpowiedź: zastanówcie się, które z tych składników mogły być wtedy dostępne w Polsce.

A		B
jak klarować kawę musztardą?	CZY	jak klarować kawę keczupem?
sposób wprawiania cytryn w cukier całkiem	CZY	sposób wprawiania kiwi w cukier całkiem
julep* fiałkowy	CZY	julep* z gumy do żucia

*julep był rodzajem słodkiego syropu

10.

Połącz nazwę istniejącego w Komierowie budynku lub obiektu z funkcją, jaką pełnił.

gołębnik	tu pracował kowal, np. podkuwał konie
kuźnia	tu wytwarzano alkohol
gorzelnia	domek dla gołębi
stajnia	tu przechowywano wozy i inne pojazdy
wozownia	dom dla koni

11.

W Komierowie krążą opowieści o Idzie Cichej, żonie krawca Cichego, Niemce, która ratowała polskich mieszkańców wsi w czasie II wojny światowej. Znajdź jej dom na mapie. Porozmawiaj ze starszymi mieszkańcami (dziadkami, sąsiadami). Może pamiętają, jak wyglądała. Jeśli nie, wyobraź sobie jej wygląd. Narysuj jej portret.

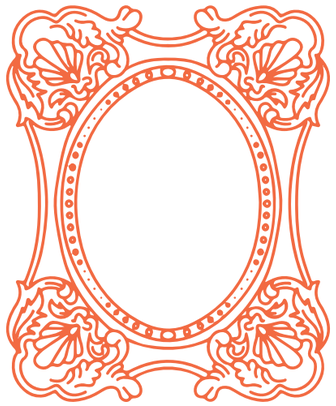

Chcesz się upewnić, czy Twoje odpowiedzi są poprawne? Zajrzyj na: mapa.etnograficzna.pl.

Etnograficzna mapa gminy Sępólno Krajeńskie

Jakie historie kryją wsie z gminy Sępólno Krajeńskie? Jakie miejsca są ważne dla różnych pokoleń mieszkańców? Jak poznawać lokalne dziedzictwo i o nim opowiadać?

Z takimi pytaniami rozpoczynaliśmy projekt „Etnograficzna mapa gminy Sępólno Krajeńskie" w 2020 r., kiedy w ramach współpracy Stowarzyszenia „Pracownia Etnograficzna" i Centrum Kultury i Sztuki w Sępólnie Krajeńskim przygotowywaliśmy mapy miejscowości Iłowo i Lutowo. W 2024 r. udało nam się stworzyć dwie kolejne przedstawiające Komierowo oraz Skarpę. Mapy są dostępne w wersji papierowej oraz umieszczone wraz z dodatkowymi informacjami na stronie mapa.etnograficzna.pl.

Nasze mapy nie są próbą obiektywnego opisania świata. Spotykaliśmy się z mieszkańcami po to, by poznać ich – bardzo różnorodne – perspektywy patrzenia na swoje miejscowości i ich okolice. Zbieraliśmy opowieści – te dawniejsze, przekazywane przez starsze pokolenia, i te nieco mniej odległe w czasie. Chcieliśmy, żeby na mapach widoczne było to, co jest ważne dla osób, z którymi rozmawialiśmy.

Tereny te mają złożoną historię, która odbija się w życiorysach ich obecnych i dawnych mieszkańców – Polaków, Niemców, katolików i ewangelików, osób z rodzin mieszanych, mieszkających tu od pokoleń i przyjezdnych. Przestrzenie, które opisujemy, były tłem wielu wydarzeń mniej lub bardziej obecnych w ludzkiej pamięci: lat międzywojennych w II RP (choć tuż przy niemieckiej granicy), dramatów II wojny światowej, czasów PGR-ów i napływu nowych mieszkańców w PRL-u oraz gwałtownych przemian społecznych po zmianie ustroju. Było dla nas ważne, by spróbować chociaż dotknąć tej różnorodności doświadczeń historycznych.

Zapraszamy do spacerów śladami mieszkańców Komierowa, Skarpy, Iłowa i Lutowa. Mapy można wykorzystać jako przewodnik po wsi, opisujący poszczególne miejsca. Po drugiej stronie znajdują się zagadki i zadania, które pozwolą jeszcze lepiej poznać lokalne dziedzictwo.

Mamy nadzieję, że dzięki nim i Wy odkryjecie, jak wiele ciekawych historii kryją krajeńskie miejscowości!

Dziękujemy!

Ogromne podziękowania należą się wszystkim, dzięki którym mogliśmy umieścić na mapach tyle niezwykłych opowieści. W 2024 r. miałyśmy szczęście liczyć na ogromne wsparcie pań Katarzyny Burzyńskiej, Marii Boczuli i Karoliny Borowicz, dzięki którym w niezwykle przyjaznej atmosferze mogłyśmy odkrywać tajemnice Skarpy i Komierowa. Jesteśmy wdzięczni wszystkim, którzy pomogli nam zbierać lokalne historie: uczestnikom i uczestniczkom spotkań i warsztatów, naszym przewodnikom i przewodniczkom podrzucającym kolejne tropy oraz wszystkim tym, którzy podzielili się własnymi opowieściami w ramach rozmów i wywiadów.

Zespół projektu

Badaczki/animatorki: Maria Bartosz (Skarpa), Anna Bińka (Skarpa), Martyna Engeset-Pograniczna (Komierowo), Marta Parfieniuk (Skarpa), Helena Patzer (Komierowo), Małgorzata Wojtaszczyk (Komierowo)

Grafika i skład: Aleksandra Makuch

Redakcja językowa: Ewa Pietraszek

Oprogramowanie strony www: Grzegorz Bińka

W 2023 r. KGW Komierowo wygrało konkurs „Potrawy z krajeńskiego eko-ogródka". Oto zwycięski przepis:

Gołąbki z kaczki z kaszą i grzybami w sosie żurkowym

Składniki:
1 główka kapusty,
1–1,2 kg mięsa z kaczki,
100 g kaszy jęczmiennej,
bułka namoczona w mleku,
grzyby suszone,
0,5 l zakwasu na żur,
300 g boczku surowego wędzonego,
200 ml śmietany 30%,
1 duża cebula,
2 jajka,
4 duże ząbki czosnku,
¼ szklanki gazowanej wody,
pęczek młodej włoszczyzny (pietruszka, marchew, seler),
koper, lubczyk,
przyprawy: sól, pieprz, cukier, majeranek, liść laurowy, ziele angielskie

Podgotuj główkę kapusty do momentu, gdy liście będą od niej bez problemu odchodzić. Liście wyjmij z wody i ostudź. Przygotuj farsz. W pierwszej kolejności zmiel mięso z kaczki. Do mięsa dodaj wodę, jajka, bułkę, wcześniej namoczone i posiekane grzyby, podsmażoną cebulę, czosnek oraz przypraw całość solą, pieprzem i majerankiem. Dobrze wymieszaj ze sobą składniki. Farsz zawijaj w liście sparzonej kapusty. W międzyczasie usmaż pokrojony w kostkę boczek. Zawinięte gołąbki podsmaż na tłuszczu wytopionym z boczku. Podlej wodą ze sparzonej kapusty. Dodaj liść laurowy, ziele angielskie, włoszczyznę startą na tarce. Duś do miękkości. Dodaj zakwas i zagotuj. Na koniec dodaj śmietanę i przyprawy (sól, cukier, pieprz, majeranek).